

Torparnas bostäder och behag

N. M. Frägelista nr 81.

När jag år 1901 kom till Rös-  
ske by, fanns fyra torpställen kvar,  
men där hade tidigare varit i  
hugskals. Det var torp under band-  
gårdar, och torparna gjorde slags-  
verken till länderna i Röske by.

En av torpstugorna fanns i  
Röske en backstuga, som hörde  
till min gård. I backstugan bodde  
Per Nilsson, som gick på arbete  
på gårdarna. Jag ägde huset.

Stugan hade två rum och yörkuga.  
Stugan var vid ena sidan ingrävel  
i en backe och vid inkränningen

var murat upp till takhögget.

Vid ytersidan och gavlarna var trä.  
Fluset var förest med balmkalk.

I köket eller förestum var öppen spis, och i det ena rummet fanns en kökspis, så de hade all maten där. I förestugan var kakugru, men den användes inte under min tid.

Uppslätsen av ett korg skedd genom överenskommen mellan korgaren och banden om ett visst antal dagsverken. Hade korgaren en brå, så skulle han och brå:na betala till den på riksmarken.

I kugan var jordägarens och hörde till gården. Uthuset var ytterst minimala. Tre grisarna

gjordes ofta någon inhägnad int.  
i marken någonstans, där de hade  
dem.

Förarna brukade sitta på kayen  
hills de slag, eller så länge de kunde  
reda sig. Under vissa tiden kayen  
fanns, ville inga barn överlägs  
dem utan flyttade bort.

En liten källa odlades upp  
vid kayen mellan stenarna, där  
de odlade råg, rårör och potatis.  
Förarna odlade bara till husbehov,  
och det räckte sällan till utan  
att de gick köpa.

Lite prydnadsväxter fanns  
kring stugarna. Det var t. ex. salior  
och lavendel.

Förskolan

Förskolan var uppförd av jordågar-  
ren och såg vanligtvis mycket för-  
fallen ut. Den låg långt uppe i  
ädesmarken. Förskolans sluga var  
mycket primitivare än bandens. I  
regel hade den två rum och kök.  
Det ena rummet var mycket litet.  
Endast ett rum användes. I köket  
var golvet stensatt med kullersten,  
och i de andra rummen kunde  
vara jordgolv eller trädgolv. Jord-  
golvet var nedsläpat. Om sän-  
slagarna skreddes kastat enris  
på det. På trädgolv sandades  
närslan varje slag. Bruket med  
sand och enris upphörde omkring  
1880. Sedan täjades de skura golv

och ha gardiner. Färsbågarna  
var inte tapetserade. Till varje rum  
skulle väggar och loft skuras.  
Färsbågarna var inte tapetserade  
eller målade utan var grå.

Färsbågen var i regel inte be-  
byggd med några uthus. Vid den  
ena gaveln kunde vara en kula.

Till rum sattes färmärken upp.  
Det var resande, som drog omkring  
och sålde sådana med målade  
landskap samt de tre bågarna.  
Vid rum låg folket i bås (bålar),  
så de stod sängarna, tavorna,  
Möbler.

Och bågen fanns bord, soffor och  
säng. Det var uthus-sängar,  
som var mycket enkla. Samliga

hade spikat upp bänkar, som de låg i. I regel var slår inte mer än sju bord, som brukade stå i en krets, och så hade de bänkar omkring, som de satte på. På bordet hade de fotogenlampor.

Bordet användes, när de åt. De hade stolar, som de satte på, s. k. "treföttingar", med tre fötter under. Inget fjälsbord fanns. Det var per familjemedlemmar än stolar.

I köket vid bordsändan var alltid sju skåp, slår spriten förvarades.

Toffan var en spjälsoffa, som köptes på marknaden av snickare från Århem.

Kistor stod antingen i vardags-  
rummet eller i ena i det andra  
rummet, som ej användes.

En hylla brukade vara uppe vid  
takets antingen på en eller två sidor  
i rummet. På hyllorna förvarades  
mjölkbeukar och mat och ausing,  
som de brukade ha en hylla till.  
De satte också uppe mjölk slår till  
"skörjning" (till smmjölk).

Klädsma hängde på väggarna,  
och en del låg i kistor, men de  
hade ej så många kläder.

Byrån har varit i bruk så  
långt jag minns, men i dagslugor  
fanns den inte.

En liten spegel häng på ena  
väggen.



Möblerna var inte särskilt målade eller smidda utan var ofta riktigt grovbyggna. De höjtes på marknader. Bönderna hade bättre möbler än köparna. Bönderna hade inga inventarier i köpet.

#### Baskadens användning.

I regel brukade en kuggkubbe stå inne i skugan, som de högg släskor på om kvällarna åt funtimmen, som skulle ha den att släa med dagen efter. Ingen byvällänke fanns i rummet, för där fanns ingen plats till någon.

Hönsen var inne i skugan om vintern för gämnaden, och det hände, att de väpte i sängen, där de brukade ha sina redan.



Var det häut kunde de också ha någon liten gris inne i skugan. Grisen och hänsen sprang fritt omkring inne i skugan. De slutade uppt med att ha djur inne i stallet av 1800-talet.

Hjelpslagskläder och gångkläder förvarades i kistor.

Ö samma säng låg far och mor och även barnen, om de inte var så många. Inga bodde i uthus.

Långkläderna bestod av skinnfällor och läcken. Fäpans och backskugurittare hade nämligen inga "dynor", som bänderna.

Merstodels var de jägare och skaffade sig på så sätt skinn. Ö waren hade de barkelar.

Waggan var en låda med två  
jänglar under.

Stugan rengjordes varje lördags-  
eftermiddag och ibland mätte i  
veskan också. Vid jul, påsk  
och pingst var storrengöring.  
Daglig skötselning förekom på vissa  
ställen. Någon dammtorkning  
förekom emellanåt inte.

Fåga mattor förekom, när de  
hade sand på golvet. Med mattor  
började de under senare delen av  
1880-talet. Gardiner började de  
också med då.

Handdukar förekom men ingen  
bordduk utan vid tråktidliga  
tillfällen. Stålkiderna intogs  
i rummet.

Familjens fadern skulle sitta uppe vid bordet ända uppe i mörkan. På en bondgård skulle sedan färd och andre drängen sitta. Husbondens ätt i regel med vid bordet.

Färd att laga mat i var järn-karl, och på bordet hade de lerkarlar.

Maten sattes fram i fat, och var och en hade sin sked, som han åt med i fatet. Det var brömskedar. I regel var faten av lera. Hela grytor sattes också fram.

Stektis potatis på ett järn, så sattes detta fram. Inga kullrikas färdkom annat än till potatis och sill. Var och en hade sin kniv i lammans, så de använde sina

fällknivar. Någon gaffel färdkam  
inte, och skeden förvarades i en  
bårdlåda.

På väggarna kunde många  
bilder av kungafamiljen.

I fönstren hade de blommar,  
det var sådana, som de dragit upp  
själv.

En duk lades på bordet vid  
jul, så det såg lite festligare ut  
då.

Merendels var barnen slöde-  
kunniga, så de kunde göra några  
grovhuggna redskap åt bänderna.  
Och för dessa bytte de sig till  
mat.

Ingen särskild plats för besökande  
fanns för mat här vägen.

ACC. N:R M. 11357:13.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

Köparna umgicks med varandra  
vidt och blev köparen med hela fa-  
miljen bjorden till gården.

Lägst på rangskalan var back-  
skugusittaren, men en bra köpars  
värderades högt.

13